БЛИЗНЮК
Андрій Олександрович
basket1979@mail.ru

кандидат економічних наук, доцент, Харківський національний автомобільно-дорожній університет

УДК 338.47+656.1

МІСЦЕ ПІДРОЗДІЛУ З УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ В ОРГАНІЗАЦІЙНІЙ СТРУКТУРІ ПІДПРИЄМСТВА

THE PLACE OF ECONOMIC SECURITY MANAGEMENT UNIT IN THE ORGANIZATIONAL STRUCTURE OF THE ENTERPRISE

Стаття присвячена визначенню місця підрозділу з управління економічною безпекою в організаційній структурі підприємства. В статті розглянуті та проаналізовані основні найбільш розповсюджені серед вітчизняних підприємств організаційні структури управління. Також у роботі обґрунтована доцільність створення підрозділу з управління економічною безпекою підприємства.

Статья посвящена определению места подразделения по управлению экономической безопасностью в организационной структуре предприятия. В статье рассмотрены и проанализированы основные наиболее распространенные среди отечественных предприятий организационные структуры управления. Также в работе обоснована целесообразность создания подразделения по управлению экономической безопасностью предприятия.

The article is aimed to the highlighting the place of an economic security management unit in the organizational structure of the enterprise. The article describes and analyzes the most common organizational management structures among the domestic enterprises. The expediency of creating an economic security management unit is also presented in the article.

Ключові слова: *підприємство, економічна безпека, структурний підрозділ, організаційна структура*

Ключевые слова: *предприятие, экономическая безопасность, структурное подразделение, организационная структура*

Keywords: *the enterprise, economic security, the business unit, the organizational structure*

ВСТУП

Організаційна структура апарату управління являє собою форма поділу праці з управління виробництвом. Кожен підрозділ і посада створюються для виконання певного набору функцій управління або робіт. Вкрай важливим при створенні будь-якого нового підрозділу є збереження існуючих виробничих зв'язків та потоків інформації всередині підприємства, а також підвищення загальної ефективності управління. У сьогоденні існує значна кількість досліджень, присвячених вивченню економічної безпеки не тільки на рівні підприємства, а і держави та регіону. Найбільший внесок було зроблено такими дослідниками як Г. Козаченко, В. Пономарьов, О. Ляшенко, Л. Донець, Н. Ващенко, А. Іванов, В. Шликов, М. Єрмоленко, С. Ільяшенко, М. Тумар [1-6] та інші. У своїх дослідженнях автори розглянули теоретичні та практичні аспекти управління економічної безпеки підприємства, однак не зважаючи на вагомий внесок дослідників все ще існують невивчені аспекти проблеми управління економічною безпекою підприємства (ЕБП).

МЕТА РОБОТИ полягає в обґрунтуванні доцільності створення відособленого структурного підрозділу підприємства, призначенням якого є управління економічною безпекою на підприємстві.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методичною основою роботи є наукові праці видатних вчених та матеріали періодичних видань. Під час дослідження у роботі використано метод логічного аналізу при встановленні місця підрозділу з управління економічною безпекою в організаційній структурі підприємства.

РЕЗУЛЬТАТИ

Особливості функціонування сучасного підприємства та необхідність приділення додаткової уваги забезпеченню належного рівня економічної безпеки вимагають від нього створення нового спеціалізованого функціонального підрозділу і грамотної інтеграції його в організаційну структуру з метою забезпечення максимальної ефективності функціонування підрозділу управління економічною безпекою.

Як відомо, формування організаційної структури підприємства має відбуватися з врахуванням функціонального, елементного та організаційного аспектів [7]. Відповідно до розглянутих аспектів формування організаційної структури підприємства

необхідність забезпечення економічної безпеки підприємства вимагає перегляду його організаційної структури та створення нового відповідного підрозділу [8].

Ефективне впровадження підрозділу управління економічною безпекою в організаційну структуру підприємства має передбачати виконання наступних вимог:

- забезпечення прямого зв'язку з підрозділами, що відповідають за рівень певної складової економічної безпеки підприємства, та їх працівниками відповідно до ієрархії в межах підрозділу;
- забезпечення повного доступу до інформації;
- забезпечення персоналом відповідного рівня кваліфікації;
- непорушення принципу єдиновладдя;
- забезпечення традиційного для підприємства розподілу чисельності керівників та працівників виробничих підрозділів.

Отже, формування підрозділу з управління економічною безпекою підприємства є вимогою сьогодення для вітчизняних підприємств [8].

Аналіз практики функціонування як зарубіжних, так і вітчизняних підприємств дає змогу виокремити певні види організаційних структур, які можна розділити на два типи: механістичні та адаптивні.

Механістичні типи є більш традиційними та являють собою організаційні структури, які схильні до ієрархічності, формальності та централізованості прийняття управлінських рішень.

Адаптивні типи організаційних структур є більш новими для вітчизняних підприємств, де головними рисами є розмитість та невелика кількість рівнів управління, неформальність взаємозв'язків та децентралізація у прийнятті рішень.

Розглянемо види організаційних структур в межах кожного зазначеного типу та визначимо місце підрозділу економічної безпеки в їх межах. Найбільш поширеними видами таких організаційних структур є: лінійна, функціональна, лінійно-функціональна, лінійно-штабна, дивізіональна, тощо.

Визначимо особливості інтеграції підрозділу економічної безпеки в умовах лінійної організаційної структури. Розміщення підрозділу повинне забезпечувати збереження принципу єдиновладдя, отримання інформації про стан кожної складової ЕБП, можливість зворотного впливу на підрозділи, що формують рівень кожної складової ЕБП.

Відповідно до висунутих вимог, підрозділ ЕБП повинен знаходитися на вищих рівнях ієрархії, бо лише за таких умов в його підпорядкуванні будуть знаходитися усі керівники лінійних підрозділів, які мають виконувати рішення, прийняті з метою забезпечення стану економічної безпеки підприємства.

Розглянемо наступний вид механістичної організаційної структури – функціональний. Відповідно до досліджуваного виду організаційної структури, управління економічною безпекою фактично є однією з важливих функцій діяльності підприємства, а тому повинен бути сформований відповідний функціональний підрозділ та його ієрархія служб.

При такій організаційній структурі керівник з управління економічною безпекою має прямий вплив на кожного безпосереднього виконавця кожної функції, яка спричиняє вплив на певну складову ЕБП.

Розглянемо особливості наступного виду механістичних організаційних структур – лінійно-функціонального. В умовах лінійно-функціональної організаційної структури підрозділ з управління економічною безпекою є одним з допоміжних функціональних підрозділів, який має обмежений опосередкований вплив на керівника основного підрозділу. Але в умовах реалізації цієї схеми управління підрозділ з управління економічною безпекою не має достатнього впливу на виконавців, а тому необхідний рівень економічної безпеки може бути не досягнутим через внутрішні лінійно-функціональні конфлікти. Вирішенням цієї проблеми може бути розміщення підрозділу ЕБП на більш високому рівні з організацією лінійного впливу на всі підрозділи.

Такий розподіл функцій передбачає перевагу функції управління економічною безпекою над іншими допоміжними функціями забезпечення діяльності підприємства, що є більш відповідним до дійсності в силу комплексності самого поняття економічної безпеки підприємства.

В умовах лінійно-штабної організаційної структури функції з управління економічною безпекою підприємства мають взяти на себе спеціалісти з ЕБП, які повинні бути введені до консультативних штабів при кожному рівні лінійних керівників. Між самими спеціалістами штабів різного ієрархічного рівня також повинен існувати лінійний управлінський зв'язок.

Таке розміщення спеціалістів з управління ЕБП дозволить вносити проекти управлінських рішень щодо її забезпечення до розгляду найвищого керівника, який має прямий ієрархічний вплив на керівників лінійних підрозділів, що дозволить реалізовувати управлінські рішення з забезпечення належного рівня усіх складових економічної безпеки підприємства. Спеціалісти з ЕБП при штабах лінійних керівників забезпечуватимуть реалізацію рішень спеціаліста з ЕБП вищого рівня завдяки прямому лінійному зв'язку між ними і своєму консультативному впливу на лінійних керівників.

Останній розповсюджений вид механістичних організаційних структур – дивізіональний. Особливістю інтеграції підрозділу з управління економічною безпекою у випадку дивізіональної структури є необхідність його внесення до переліку вищих корпоративних служб з метою забезпечення стратегічної економічної безпеки, а також створення функціонального підрозділу ЕБП при кожному дивізіоні з метою забезпечення поточної економічної безпеки.

Наведений розподіл функцій з управління економічною безпекою на стратегічному і дивізіональному рівнях, шляхом створення підрозділів ЕБП на кожному з них дозволить забезпечити належну увагу проблемі її забезпечення як на корпоративному рівні, так і на місцевому дивізіональному. Підпорядкування дивізіональних

підрозділів ЕБП корпоративному підрозділу дозволить досягти узгодженості їх дій на усіх рівнях та забезпечить вплив на підрозділи, що формують рівень економічної безпеки підприємства за усіма складовими.

Розглянемо види організаційних структур, які відносяться до адаптивного типу. На сьогодні існує надзвичайно велика кількість структур, які можні віднести саме до цього типу. Це пов'язано насамперед з високим рівнем їх адаптивності до надзвичайно мінливих умов зовнішнього середовища сучасного підприємства. Однак, зосередимо увагу на двох найбільш поширених видах – проектно-цільовому та матричному.

Проектно-цільова структура формується при реалізації конкретних проектів, для чого формується проектна команда з певними функціями, покладеними на кожного її учасника. Перевагою таких структур є надзвичайна гнучкість та швидкість прийняття рішень, однак зі зростанням кількості проектів, що реалізуються підприємством, виникають і головні недоліки – розпорошення ресурсів та спеціалістів між проектами, внутрішні конфлікти при розподілі ресурсів між проектними командами [9].

Задля забезпечення економічної безпеки в умовах проектно-цільових структур доцільним є введення до проектної команди відповідного спеціаліста.

Більш складним видом адаптивної організаційної структури є матрична. Матрична структура передбачає, окрім наявності лінійних та функціональних керівників, наявність ще одного виду керівництва – проектних керівників, у лінійному підпорядкуванні до яких, тимчасово, на час виконання проекту, перебувають працівники проектних груп з числа працівників функціональних підрозділів, які закріплені за певним проектом. Керівник проекту є одночасно лінійним керівником для працівників проектної групи і функціональним керівником стосовно інших функціональних підрозділів підприємства. Перевагами матричної структури є максимізація ефекту від одночасного використання ресурсів підприємства в різних проектах, висока оперативна гнучкість прийняття управлінських рішень, розвиток міжфункціональних зв'язків. Головним же недоліком матричної структури є подвійне підпорядкування спеціалістів і порушення принципу єдиновладдя, можливе також збільшення витрат на утримання функціональних служб [9].

З метою забезпечення належного рівня економічної безпеки на підприємстві з матричною структурою необхідним є створення функціонального підрозділу ЕБП, працівники якого будуть закріплені в проектних командах і на рівні проектів мають виконувати функції з управління економічною безпекою. Одночасне підпорядкування цих працівників функціональному керівнику з ЕБП дозволить дотримуватися також і стратегічної лінії з забезпечення економічної безпеки підприємства в цілому. Таке розподілення функцій з забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах матричної організаційної структури дозволить впливати на її рівень через кожний конкретний проект, а також підтримувати загальний рівень економічної безпеки підприємства.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило визначити місце підрозділу з управління економічною безпекою в найбільш розповсюджених серед вітчизняних підприємств організаційних структурах механістичного та адаптивного типів. Кожна розглянута організаційна структура має свої переваги та недоліки, однак створення і інтеграція такого підрозділу в організаційну структуру підприємства повинні відбуватися дуже обережно і в межах вимог до ефективної побудови системи управління підприємством з метою підвищення загального рівня управління ним.

Список використаних джерел

1. Козаченко Г.В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: Монографія / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарев, О.М. Ляшенко. – К.: Лібра, 2003. – 280 с.

2. Донець Л.І. Економічна безпека підприємства: Навч. пос. / Л.І. Донець, Н.В. Ващенко. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 240 с.

3. Иванов А. Экономическая безопасность предприятия / А. Иванов, В. Шлыков. – М., 2003. – 265 с.

4. Єрмоленко М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М.М. Єрмоленко. – К., 2001. – 309 с.

5. Ильяшенко С. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке / С.Н. Ильяшенко // Актуальные проблемы экономики. - №3. – 2003. – С. 12-19.

6. Тумар М.Б. Основи економічної безпеки підприємства: Навч. посіб. / М.Б. Тумар. – К.: «Хай-Тек Прес», 2008. – 232 с.

7. Охріменко А.Г. Основи менеджменту: Навч. посіб. / А.Г. Охріменко. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 130 с.

8. Близнюк А. О. Особливості інтеграції підрозділу управління економічною безпекою в організаційну структуру підприємства / І.А. Дмитрієв, А.О. Близнюк // Бізнес-Інформ. – 2012. – № 8. – С. 184-186.

9. Шегда А.В. Менеджмент: Підручник / А.В. Шегда. – К.: Знання, 2004. – 687 с.